

MEZŐGAZDASÁGI NÉPOKTATÁS

A GAZDASÁGI SZAKTANITÓK ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

Előfizetési díj: Egy évre 8— pengő.
Az előfizetési- és hirdetési díjak a Gazdasági Szaktanitók Országos Egyesülete főpénztárának Kisujzárására az 54.136. csekk számlán küldendők.

FELELŐS SZERKESZTŐ
SZÉP LÁSZLÓ

Megjelenik augusztus hó kivételével minden hó 1-én. Szerkesztőség Kiskunfélegyháza
Az egyesület tagjai a lapot tagdíjuk fejében kapják.

A lap kiadásáért felel: PIGNICZKY FERENC elnök, Szekszárd. Kiadótulajdonos: A Gazd. Szaktanitók Orsz. Egyesülete, Szekszárd

Szentés

A mezőgazdasági népoktatás intézményei a szegedi tankerületi kir. főigazgatóság területén összegyűjtötték és kiállították az alföldi ősi város falai között azokat az értékeket, melyek kézzelfoghatóan igazolják a magyar léttel való elszakíthatatlan kapcsolatukat; azokat az eredményeket, melyeket a hozzáértő erők e téren felszínre hoztak; azokat az egészséges elgondolások nyomán fakadt készítményeket, melyek a gazdasági tudás elmélyítésére szolgálnak: bebizonyítva, hogy a hazai népoktatás gyökere a földbe kapaszkodva adja azt a megdönthetetlen szilárdságot, mely egy gazda-nemzet újabb évezredes életéhez elengedhetetlenül szükséges.

A gazdasági kultúra hatalmas építményénél olyan alapozás kívánatos, melynek minden köve, ragasztórétege viharokatóllóvá teszi azt a mai — a nemzetek között még sohasem látott — küzdelemben. Ennek az alapnak alkotórészei nyernek elhelyezést a gazdasági irányú népoktatási intézményekkel és a különböző beszámolókon — így a szentesin is — azt láttuk, hogy az anyag jó, a mesterek rátermettek, csak a tempó lassú, az anyag kevés, a munkás-

kéz elégtelen egy ilyen monumentális alkotáshoz.

Kultuszminiszterünk legutóbb tett nyilatkozatában célkitűzései közé sorozta a mezőgazdasági népiskolák nagyobbarányú szaporítását és ezzel újabb pecséttel igazolta a Darányi kormány győri nyilatkozatában lefektetett elgondolások megvalósításának komolyságát; a szegedi tankerületi főigazgatóság külön napot szentelt a gazdasági népoktatás feltétlen fontosságának dokumentálására, melynek nagyarányú sikere elvitathatatlan; az országos mezőgazdasági kiállításokon évenként szereplő mezőgazdasági népiskolák kiállítási csarnoka egyike a leglátogatottabbaknak; az ilyen típusú intézmények felállításának körülményei és feltételei iránt mind sűrűbben érdeklődnek városok, községek, hatóságok és magánosok; neves pedagógusaink, szakíróink csaknem állandóan tartják szőnyegen a gazdasági tanárképzés, a gazdasági irányú tanítóképzés kérdését: mindmegannyi határozott momentum arra nézve, hogy a gazdasági népoktatás korszerű kiépítése a legjobb úton halad, melyen a továbbiakban biztosíthatjuk az eddig elért eredményeket és elérhetjük eredeti célkitűzéseinket. —p.

A mezőgazdasági oktatás és kialakulása a nevelő iskolákban*

Irta: Géher Lajos.

Bár a mezőgazdasági oktatás, valamint a céljait szolgáló iskolák nem tekintenek annyi évszázados multra, mint a gimnáziumok, mégis három évszázados történelmi háttérrel jóval megelőzték az ipar, kereskedelem és sok más foglalkozási ág iskoláit.

A mezőgazdaságtan oktatásának első nyomait, azaz külön tantárgynak a tanítását hazánkban a nagyszombati egyetemen 1630. évben és a sárospataki főiskolán 1650. évben találjuk meg. Latin nyelven irt első hazai kertészeti munka is ez időben, Nagyszombaton jelent meg. A magyar főurak által a későbbi évtizedekben alapított ún. lovagiskolákban a tanított tárgyak között ugyancsak szerepelt a gazdaságtan és pl. a Komárom-megyei Tatán piaristák oktatták (1765) a katonai pályára lépő ifjakat a mezőgazdálkodás tudnivalóira.

Büszke nemzeti önérzettel hivatkozhatunk arra, hogy *a mezőgazdasági oktatásra berendezett első iskola hazánkban létesült, mégpedig 1779. évben Szarvason, Tessedik Sámuel alapításában.* Nem kevesebb büszkeséggel hirdethetjük azt a tényt is, hogy gr. Festetics György áldozatkészségével 1797. évben megnyílt a keszthelyi Georgikon évekkel előzte meg a németek által csak 1806. évben felállított első gazdasági iskolájukat.

Európa szívében hazát szerzett és egy ezredév küzdelmeiben mindenkor helytálló magyar nemzet, ha a nyugati kultúrnépek közoktatási haladásákon védelmi és politikai helyzetéből kifolyólag nem is tudott a multban lépést tartani, de a mezőgazdasági oktatás terén *már megelőzött minden kultúrnépet* és követendő példát állított fel más nemzetek számára.

Erre magyarázatot ad az a körülmény, hogy a Kárpátok által koszorúzott magyar

*A szegedi tankerület közleményei 5 számából.

medence bőséges folyóvizeivel, termékeny talajával és kedvező éghajlatával Európa éléstára volt és a szerepét igyekezett a multban fenntartani, a jelenben és a jövőben pedig kellően biztosítani is. A magyar termények és állatok döntő befolyást gyakoroltak a háborúban a hadakozófelek sikereire, békében a lakosság nyugodt megélhetésére. Ez a megállapítás vonatkozik a közeli és távoli jövőre is, ezért nem közböbs ránk és Közép-Európára sem, hogy a magyar termőföldeken mi és mennyi terem, állattenyésztésünk milyen fokon áll, a lakosságunk többségét képező földtulajdonosok miképpen gazdálkodnak.

Minden foglalkozási ág sikeres végzése ismeretet, tudást kíván. A mezőgazdálkodás sokoldalúsága miatt különösen megköveteli az alapos tudást és szakképzettséget. A földművelő apáktól elsajátítható ismeret- és technikai készség nem bizonyul tehát elegendőnek a termőföldek, a nemzeti vagyon e fontos részeinek sikeres kihasználására. Ezt látták elődeink, az első gazdasági oktató: Tessedik Sámuel, a fennkölt gondolkodású főuraink, később a társadalom, sőt maga a kormányzat is. Ismeretnek, tudásnak és szakképzettségnek legalkalmasabb forrása az iskola. Az iskolák minden tudományosság megalapozói, fejlesztői, a létesített gazdasági iskolák és intézmények pedig a mezőgazdálkodásnak, mint foglalkozásnak, nálunk pedig a nemzet jólétének és boldogulásának is egyik fontos megalapozói és továbbfejlesztői voltak.

Sajnálatos jelenség, hogy a még gyér számú első gazdasági iskolánkat az 1848. évi események megszüntették. A szabadságharcot követő elnyomatás sem volt alkalmas az újraéledésre és az iskolák szervezésére. A kezdeményezést, az első úttörő és példátadó magyar lendületet tehát a

beállott politikai helyzet jóváhagyása megsemmisítette, hogy az 1868-i kiegyezés után annál erőteljesebben keljen újabb életerőre, s kapcsolódják be nemzeti életünk megszilárdításába.

Érdekességre tarthat számot első gazdasági iskoláink működéséről és eredményéről többek között a következő néhány adat. Tessedik iskolájának 24, a Georgikonnak 543, később 900 kat. hold volt a gyakorlóterülete. A szarvasi iskolában foglalkoztak legelőször a szik javításával, az ún. digózással, vagyis a meszes márgának a szikfoltokra való teregetésével. Ezt az iskolai kezdeményezést még ma is sikeresen használják a talajjavításokra. A Georgikon 8 tagozatának egyike az 1808. évben megnyílt háztartási iskola volt. Közel másfélszázaddal ezelőtt, tehát az első iskola a világon, ahol leányok számára a háztartás, kézimunka és a baromfitenyésztés tudnivalóit tanították. A Tessedik által hozatott 2 font lucerna mag volt az első takarmányvetés Magyarországon és ennek a felette nagyfontosságú és Alföldünkön már nélkülözhetetlen növények az elterjesztéséhez vezetett. A Georgikon egy tanár és egy tanulóval nyílt meg. 10 évi fennállása után is csak 29 tanulója volt, addig ma pl. a debreceni mezőgazdasági népiskolában 15 tanerő 1514 tanulót oktat.

Minden kezdet nehéz. Így volt a múltban és lesz a jövőben is. Nehéz volt az első gazdasági iskolák helyzete és tanítási rendszere is, de a nehézségeken és a kezdeti tapasztalatokon bontakozott ki a későbbi és a mostani mezőgazdasági iskolázás sikere nálunk és külföldön is. Ez a viharteli múlt, a kezdet nehézségei, a meg nem értés és a lekicsinylés akkori megnyilvánulásai vontak nemes patinát a mezőgazdasági iskolázás és tanítási rendszer történelmi multjára, egyben utasítást adtak a későbbi jövőre is.

A kiegyezést követő évek jelentékeny módon átalakították a hazai iskoláztatás rendszerét és új alapokra fektették a mezőgazdasági oktatást is. Az 1868. évi XXXVIII. népiskolai törvény megszervezte a kötelező népiskolát és az ezt követő három évfolya-

mos továbbképzést. Megalapította a felső-nép és polgári iskolát. Ez iskolák tantervébe már külön tantárgynak vette fel a mezőgazdaságtant. *Az alsófokú gazdasági oktatás alapjainak lerakása tehát a törvényünk életbeléptetésével kezdődött meg.* Egyidejűleg az akkori földművelés- és iparügyi minisztérium is alsó és középfokú gazdasági iskolák szervezésével, ezek fokozatos gyarapításával adott lendületet a közép- és nagybirtok kezelőinek mezőgazdasági szakképzésére.

Nem céloim azonban olvasóim türelmét próbára tenni és a létesített gazdasági iskolákról ismertetést adni. Inkább rövid vonásokban mutatok rá alsófokú gazdasági oktatást végző iskoláinkra és tanítási kezeire.

A népiskolai törvény alapján kiadott tanterv az elemi iskola V—VI. osztályában már heti két órában írja elő a gazdaságtan oktatását a természetrajzzal és természettannal kapcsolatosan. *Első komoly lépések történtek ezzel a tantárgyak tanításában a szükséges és napjainkban is gyakran hangoztatott kapcsolatra.* Az 1925. évben kiadott új tanterv a gazdasági alapismeretek beszédértelmi oktatásán kívül ugyancsak heti két órában írja elő a gazdasági és háztartási ismeretek tanítását a mai kor népiskolái számára.

Felső népiskoláink három évfolyamosak voltak. Egy részük mezőgazdasági szakosztállyal volt ellátva. Ezekben a gazdaságtanítás a külön tanszék és gyakorlóterület alapján osztályonként már heti 6—10 óra elméleti és gyakorlati oktatást adott a tanulóknak. Felső népiskoláink időközben megszűntek. Egy részük polgári, másik részük földműves iskola lett. Mostani jogutódjuknak tekinthető 8 osztályos népiskola, a VII—VIII. osztályban a természeti és gazdasági ismeretek tanítására 1937-ben kiadott tanterve alapján osztályonként 4—4 órát, a természettanra és vegytanra pedig, mint a mezőgazdálkodással kapcsolatos tudnivalókra heti 1—1 órát fordít. A régi 6 osztályos polgári fiúiskola osztályaiban heti 1, a VI. osztályban heti 2 órában szerepelt külön tantárgy gyanánt a gazdaság-

tan. Az 1918. évi tanterv a már 4 osztályos polgári iskola heti 1—1 órai gazdasági oktatását külön délutáni gyakorlati órákkal is kiegészítette. A gyakorlóórák felhasználására kiadott 1935. évi Utasítás a gazdaságtan tanításának újabb kimélyítését szolgálja.

A régi vasárnapi iskolából háromféle továbbképző iskola alakult: 1. Általános irányú, heti 2 órai gazdasági oktatással. 2. Gazdasági irányú, már tanfolyamot végzett tanerőkkel, gyakorlóterülettel és heti 3 órai gazdasági oktatással. 3. Mezőgazdasági népiskola, félhivatású tanerőkkel, legalább 20 holdas gyakorlóterülettel és osztályonként 5 órai gazdasági tanítással.

Itt jegyzem meg, hogy egyetlen más államban sincs a 12—15 éves tankötelesek számára továbbképző népiskola, csak nálunk. Mezőgazdasági népiskoláink is a különleges magyar viszonyokból és követelményekből létesültek és állították fel, eredetiségükkel és 40 éves multjukkal példát szolgáltatnak más államoknak is.

E röviden vázolt adatokból kitűnik, hogy a bennünket közelebről érintő elemi, továbbképző és polgári iskolákban, mint a tanköteles kort kitöltő nevelő iskolákban a gazdaságtan tanítására a közoktatásügyi kormányzat nagy gondot fordít és annak sikerét új tantervek, szabályzatok, utasítások, különösen pedig új iskolák szervezésével állandóan fokozza. Ezek közül a 8 osztályos népiskola két felső osztályában, a gazdasági irányú továbbképző népiskolában és a mezőgazdasági népiskolában fő tantárggyá is teszi a mezőgazdaságtan tanítását, a közismereti tárgyak oktatását pedig szoros kapcsolatban állítja ennek tanításával.

Ezek jelentőségét igazolhatja néhány statisztikai adat is: a szegedi tankerületben 707 elemi, 138 gazdasági irányú, 14 mezőgazdasági nép- és 32 polgári iskola működik, ezek mindegyike tanterveinek megfelelően szolgálja a mezőgazdasági oktatást. Csonka-Magyarországon az 1936—37. tanévben 6886 elemi, 4449 általános-, 1277 gazdasági irányú-, 55 mezőgazdasági népiskola és 397 polgári iskolában tanították

és tanítják a már elsorolt heti óraszámokban a mezőgazdaságtant. Ez oktatási ág népies, alsó tagozata tehát meglehetősen széles körben van már eddig is kifejezve. Az iskolák, tanulók és oktatók létszáma tehát a mezőgazdasági oktatásnak szépen fejlődő ívelését mutatja és a jövőt, valamint ezek sikereit igyekszik szemünk elé tárni.

A szegedi tankerületnek a mezőgazdasági oktatással és iskoláival kapcsolatosan igen érdekes sajátosság is jutott. Itt létesült Szarvason az első gazdasági iskola, 1898-ban Békéscsabán az első mezőgazdasági népiskola, Orosháza régi felső népiskolájában kertészeti tanszék volt, ezt a polgári iskola kapta meg. A még kevés számú felső mezőgazdasági, most mezőgazdasági középiskolák elsői hazánkban Békéscsabán és Orosházán, az egyetlen hazai középfokú gazdasági tanintézet pedig Szarvason létesült, illetve működik. Tankerületünk téli gazdasági iskolával, erdészeti és két mezőgazdasági szakiskolával is rendelkezik. Ugyancsak tankerületünkben, Szegeden képezi az egész ország számára a polgári iskolai tanárokat, köztük azok gazdasági oktatóit is.

A hazai mezőgazdasági iskolák szervezése és felügyelete két minisztérium jogkörébe esik. Újabban, a kölcsönös iskolalátogatás megszervezésével az iskolák kapcsolatba is kerültek egymással s ennek jótékony hatása a további fejlődésükben lesz majd érezhető.

A nemzetnevelés folyamatában a mezőgazdasági tárgyak oktatásának felette nagy szerepe van. Ezt érzik és tudják a pedagógusok és mint alkalmas eszközt igyekeznek is kihasználni. A gazdaságtannal van a legtöbb kapcsolat más tantárgyakkal. A természetrajz, természettan, vegytan, szám-tan, földrajz tanítását sikeresebbé tesszük, ha gazdasági vonatkozásban tanítjuk, mert a gazdaságtan nem egyéb, mint gyakorlat természetrajz, vegytan. Istenfélelemre, valóságosságra, a természet szeretetére, megfigyelesére, az állatok kímélésére, megbecsülésére, a haza föld szeretetére, egymás támogatására, a munkakészségre és a sok-

sok igen fontos nevelői eszme megszilárdítására talán nincs is kedvezőbb mód a gazdaságtan tanításánál. Ezt igazolják az új tantervek nevelői célkitűzései és ezeknek a tanulók lelki világában elért hatásuk. A régi és új iskola közötti nagy különbség a *nevelőgondolat erősebb érvényesülésében domborodik ki*. Régen a technikai kivitel és a tanulók dolgoztatása volt a tanítás tengelye, a mai mezőgazdasági oktatás az *az eszményi gazdálkodó, az öntudatos és gondolkodó földbirtokos, a keresztény világnézetében tántoríthatatlan állampolgár nevelésére törekszik*.

A mezőgazdasági oktatást végző iskolák és tanulósergünk gyarapodásával, nem különben ez iskolák tantervi és tanítási rendszerének fokozatos kialakulásával kapcsolatban érdekesnek látszik megemlíteni a gazdasági oktatást végző tanerők képzésének módját is.

Az iskola lelke a tanító. A mezőgazdaságtan sikeres tanításának alapja és tenlye korántsem a tanterv és az utasítások, hanem az ezekbe lelket, tartalmat és lendületet vivő oktatók serege. A tanítókon és a tanárokon fordul meg tehát a siker, ezek működésén áll, vagy bukik az eszme megvalósítása és a célkitűzések valóráváltása.

A régi, csak hároméves tanítóképzőből kikerült tanítósnak e tekintetben igen keveset tehetett, mert nem volt meg a kívánt mezőgazdasági képzettsége. Ezt erősen megérezte a népiskola, különösen pedig a továbbképző, a vasárnapi iskola tanítási rendszerén. A millénium évétől négy évfolyamra fejlesztett tanítóképző már több mezőgazdasági ismerettel bocsátotta ki tanítóit az életbe, de mégsem olyan képzéssel, hogy a továbbképző iskolák igényeit kielégíthette volna. Ezért négy hetes nyári mezőgazdasági tanfolyamok rendezésével igyekeztek a képzési hiányokon segíteni. A még öt évre felemelt tanítóképző is a mindjobban kiszélesedő követelmény között a mezőgazdaságtan tudnivalóit csak szerény alapokon nyújthatta s ezért a tanítók szünidei továbbképzése továbbra is megmaradt. A legújabb tervezett liceumi

érettségi és az erre felépülő két éves tanítói akadémia már biztató jelét mutatja annak, hogy a jövő tanítónemzedék az elemi népiskolában és az általános továbbképzőben a mezőgazdasági tárgyak tanítását teljes sikerre viheti.

A népiskola VII. és VIII. osztályában és a gazdasági irányú továbbképző népiskolákban végzendő sikeres mezőgazdasági oktatás még nagyobb és több képzési követelményt ír elő, így minden valószínűség szerint nem elégszik meg a legújabbban kiépülő és végeredményben mégis csak általános tanítói ismereteket adó akadémiaival sem.

A szakképzés rendkívül fontosságát legjobban mutatják a mai mezőgazdasági népiskolák és szervezési fejlődésük. A kezdeti iskolák első külön szaktanítói pedagógiai képesítéssel és több tanfolyam végzésével, bár figyelemreméltó eredményeket értek el, a tulajdonképeni siker és a tantervi célkitűzés csak akkor lépett a megvalósulás útjára, amikor a gazdasági szaktanítók külön két éves tanfolyama vagy szaktanítóképző intézet elvégzésével léptek pályájukra. Még e külön képzés sem bizonyult elegendőnek, ezért éveken át a három éves gazdasági akadémia is hozzákapcsolódott a gazdasági szaktanítók oklevéléhez.

A mezőgazdasági népiskolák tanerőszükséglete állította fel hazánkban 1910 évben az első, csakis mezőgazdasági oktatókat képző intézeteket Komáromban és Kecskeméten. A gazdasági szaktanítóképző kisebb szüneteléssel és átszervezéssel 29 éve működik is. Ez annyiban érdemel figyelmet, hogy hazánkban a mezőgazdasági oktatás érdekében ezelőtt már három évtizeddel állítottak fel külön intézeteket, míg pl. az iparos és kereskedőtanonc iskolák oktatói számára ilyenmű intézet még ma sincs és ezek tanerői a néptanítói, iparművészi, tanári, mérnöki stb. oklevelek és nyári tanfolyamok szövevényein szerzik meg a szükséges szakképzettségüket.

A polgári iskolákban folyó mezőgazdasági oktatás sem mutat megnyugtató ké-

pet, mégpedig a szakképzett tanárok hiánya miatt. A mezőgazdaságtan és a háztartás tudnivalóit legtöbb esetben a természetrajz szakos vagy rátermettségét vagy hivatását érző tanár tanítja, a meglevő gyakorlóterületet az igazgatóval kezelik. Korántsem megnyugtató módja ez a tanítás sikerének. Három év óta tartanak a polgári iskolai tanárok számára is nyári mezőgazdasági tanfolyamokat, hogy a rátermettséget és tanítási készséget a mezőgazdasági szakismeretek nyújtásával is fokozzák. A tanárképző főiskolán a természetrajzi szakos jelölteknek kötelező tantárgya a mezőgazdaságtan, így a polgári iskola gazdasági tanítása ez utóbbi intézkedések alapján a fejlődési utra lépett és kibontakozás előtt áll.

A tanítók és tanárok mezőgazdasági szakképzésén fordul meg tehát iskoláink mezőgazdasági oktatása, a gyakorlóterületek kezelése, a több százezer tanulót kitevő jövő nemzedék agrárismerete. Az a fontos szerep, amit a mezőgazdálkodás a magyar nemzet életében betöltött és a jövőben is még évszázadokig fog, megköveteli, hogy a népies és alsófokú mezőgazdasági oktatást végző tanerők kellő szakképzettségéről minden körülmények között megnyugtató módon gondoskodás történjék. Az újítások, átalakítások és szervezések korszakát éljük. Ezek folyamatában részesül a legtöbb nevelő iskola. A mezőgazdasági oktatás is különféle tervek és elgondolások alapján átszervezés alatt van. Tehetetlenségnek látszik, hogy a nyolc osztályos népiskola, a már szakirányú mezőgazdasági népiskola vagy a polgári iskola tanerőinek megnyugtató képzéséről gondoskodás ne történjék. A torna- és testgyakorlás tanítására, a gyengeelméjűek, a siketnémák oktatására vannak már négy évfolyamú főiskolák hazánkban. Remélhetőleg a kormányzat figyelmet és gondot fog fordítani a mezőgazdaságtan tanítására és tanerőinek kiképzésére is.

A mezőgazdaságtan sikeres tanításának legfontosabb követelménye a gyakorlatiasság mert az elméleti un. papirosból, könyvből való gazdálkodás távol áll a való élettől és legtöbbször keserű csalódások-

hoz vezet. A gyakorlatiasság első kelléke a jól felszerelt kerti, szántóföldi stb. gyakorlóterület, a szemléltetés, a megfigyelés, az előforduló munkavégzések, a kísérletek stb. színtere. E követelményt látjuk megvalósítani az első Tessedik-féle iskolában, a Georgikonban és a további mezőgazdasági oktatást szolgáló iskolaféleségekben. Ez érvényesül napjainkban is, mikor az iskolaszervezések során a nevelőiskolák mindegyike számára kisebb-nagyobb gyakorlóterületet és megfelelő felszerelést biztosítanak.

A gazdasági irányú továbbképző népiskoláknak összesen 1164 kat. hold gyakorlóterületük van, ebből átlagban egyre 900 négyzetöl jut. A fiú polgári iskolák gyakorlóterületigénye 2 kat. hold. A mezőgazdasági népiskolák gyakorlóterülete országos átlagban már 32 kat. hold. A gyakorlóterület nagyságában változik természetesen annak felszerelési értéke is. Mig pl. a továbbképző iskolaké csak szerény, addig már a mezőgazd. iskolák épület, állat és holtleltári felszerelése a gyakorlóterületek értékével együtt országos átlagban már 70.000 pengő.

Mentül nagyobb az alkalmas gyakorlóterület és mentül jobban felszerelt, annál behatóbban szolgálja a gyakorlatiasságot, a szemléleti oktatást, a munkakészségre való nevelés fontos követelményeit és az iskolák mezőgazdasági oktatásának sikerét. A gyakorlóterület a legerősebb kapcsolat az étellel, a tanulók szüleivel, a gazdaságsadalommal, alkalmas az újabb mezőgazdasági eredmények, újítások és fejlődések helyi megvalósítására is. Nevelőiskoláink tehát gyakorlóterület s annak eredményes kezelése nélkül sikereket a jövőben sem érhetnek el.

A magyar mezőgazdasági oktatásnak és szerveinek három évszázados múltjából, tanítási rendszerének fokozatos fejlődéséből a nevelő iskolák tantárgyai között való komoly szerepeltetéséből kitet és bizalmat merithetünk a szebb jövő számára és a magyar mezőgazdálkodás közeli fellendülésére.

ISKOLÁINK ISMERTETÉSE.

SZEGED-SZATYMAZ.

I.

Szatymaz Szeged óriási tanyavilágának egyik legideálisabb központja, mely Szeged város központjától mintegy 14 kilométer távolságban fekszik. Közigazgatásilag Szeged városához tartozik és csak egyházközségi szempontból képez határolt körzetet, mely mintegy 4500 lelket számlál. A várossal összeköti a Budapest—Szegedi fő vasutvonal, valamint több irányból jövő bekötő köves és egy fő aszfaltos út. Ezekon a városi autóbuszüzem naponként többször bonyolít le személyforgalmat. E központ közvetlen szomszédságában van Sándorfalva 7000 lakosu község, melynek szintén Szatymaz a vasútállomása. E község lakossága földmunkás és Szatymaz innen nyeri naponként napszámos és szakmányos munkás szükségletének legalább 50 százalékát.

Szeged városa híres — több, mint 2000 holdas — tó-gazdasága szintén Szatymaz körzetében van.

A föld megosztása kedvező. Nagybirtok — a tó-gazdaság kivételével — egy sincs. Száz hold körüli birtok száma 3—4, a többi kis és törpebirtok.

A lakosság háromnegyed része szőlő- és gyümölcsstermesztéssel foglalkozik, a többi mezőgazdálkodással.

Az előbbi ágazat Szeged 140.000 kat. hold határában itt a legfejlettebb s ha a fejlődés lehetőségei továbbra is biztosíthatnak, van rá kilátás, hogy a környék bekapcsolásával pár év múlva Szatymaz egy kis Kecskemétté fog kialakulni.

Szatymaz máskülönben nyaralótelep is. Szeged városának egy kis kert-városa, hol nagyon sok fáradt városi ember keres nyáron üdülést. A társadalmi élet kitűnő. Nyáron vidám, zajos. Van külön természetes strandfürdője is.

Ha romantikus multját vizsgáljuk ennek a vidéknek, ott is megtaláljuk a maga érdekességét.

Ez a vidék volt legkedvesebb tartózkodási helye a régi betyárvilág „legkiemelkedőbb” alakjának: Rózsa Sándornak. Még ma is vannak emlékek, melyek az ő nevével kapcsolatosak.

Szatymazról — a jelenlegi Fráter-tanyából — szöktette meg feleségét a kiváló cigány zeneszerző, Dankó Pista. Itt komponálta és énekelte el először a „Száz icce bor, száz szál gyertya” c. híres szerzeményét.

Főépület.

Parkrészlet.

II.

A szatymazi mezőgazdasági népiskola 1928-ban épült és nyílt meg. Országos viszonylatban — a szervezés sorrendjét véve alapul — a 48-ik, szegedi viszonylatban az első. Létrejöttét köszönheti az akkori nagy alkotó kultuszminiszternek: néhai gróf Klebelsberg Kunónak, kinek nevét az intézet nemcsak viseli, — de mint ennek a fontos nemzeti ügynek nagy pártfogója — emlékét kegyelettel őrzi.

A növendék létszám 170 körül mozog, kik teljes egészében a szatymazi tanyavilág 5 km-es körzetéből regrutálódnak. Ez a létszám azonban nem öleli fel teljes egészében a körzet ideszámítandó növendéklétszámát, minek magyarázata az, hogy a körzet egyik kifizetős sarkán egy gazdasági irányú továbbképző is működik, mintegy 90 növendékkel.

A növendékanyag 100%-ban kis és törpebirtokos gazdacsaládból származik. Vagyis olyan anyag, amilyennek ideális értelemben egy mezőgazdasági népiskolánál lenni kell. A beiskolázás szigorú, minek köszönhető ráknézve az a rendkívüli előny, hogy növendékeink túlnyomó része az V. és VI. elemi elvégezte. Négy elemnél kisebb végzettségű növendékünk nincs. Magaviseletük általában dicséretes és e tekintetben nem lehet összehasonlítani városokban működő társintézeteink növendékanyagával,

A szigorú beiskolázás és a mulasztások hasonló kezelése következtében az igazolatlanul mulasztók száma jelentéktelen, amiből nemcsak az az előny származik, hogy a tanteremben nyugodtan tudjuk munkánkat végezni, de másrészt a mulasztási kimutatások időnkénti írása a minimumra csökken, ami némely iskolánál egy igen nagy — és mondjuk meg őszintén nem valami lélekemelő — külön adminisztrációt jelent.

Az iskola tanügyi épülete szép, tetszetős, modern. Hiányzik ugyan a munkaterem, mely hiány pótlása a megoldáshoz közel áll. A jelenlegi főépületben van két tanterem, iroda, szertár, tetszetős előcsarnokkal és belépővel. Külön bejárattal háztartási konyha, igazgatói és szaktan. női lakás.

A tanszemélyzet jelenleg 3 tagból áll. Kezdetől fogva az iskolánál működik Kamenszky Béla igazgató és Vigh Franciska gazd. szaktan.-nő. A múlt év októberében beosztást nyert Kovács Margit gazdasági szaktan.-nő. 1930-ban — kisegítő tanerőként — működött Csurik Kornélia gazd. szaktan.-nő.

A hitoktatást — Szatymaz közkezdvelt lelkipásztora — Virág Vince plébános látja el nagy buzgalommal. A hitoktatással kapcsolatban az egyházi és hazafias énekek tanítását Székely Andor kántor végzi.

Istálló és az iskola nóniusz fogata.

Iskolánk vendégek részéről is nagy látogatottságnak örvend. Sokan talán azt hiszik, hogy egy tanyai gazdasági iskola a világtól el van zárva. Tévedés. Az igaz, hogy tanya és tanya között óriási a különbség, azonban tapasztalatból mondom, hogy egy városi gazdasági iskola a város zür-zavarában a szemlélő elől könnyebben elvész, mint a tanyán. Merem állítani, hogy nincs még egy iskolánk, melynek vendégkönyve oly sok és értékes nevekkal dicsekedhetne, mint a szatymazi.

Szerénytelenség volna azt állítani, hogy talán az iskolának van ez a nagy vonzóereje. Mindenesetre ez is hozzájárul. Látogatottságunknak igazi lényege az, hogy Szeged óriási tanyavilága már magábanvéve is egy érdekesség, minélfogva évenként úgy a szegediek (főként intézmények) mint idegenek nagy számban keresik fel tanulmányozási szempontból. Mivel iskolánk Szegednek legkultúraltabb, legközelebb eső és kényelmesen megközelíthető helyén van, így természetes, hogy belesünk a látogatások központjába.

III.

Az iskola gazdasága két tagból áll. A belső gazdaság — melyen az iskola és a major helyez-

tett el 14 kat. hold. A külső gazdaság — mely a majortól mintegy 10 percnyi járásra van — 8¹/₄ kat. hold.

A belső gazdaság talajviszonyai nem valami kedvezőek. A feltalaj összetétele barna szódás homok. Az altalajban legtöbb helyen szik húzódik, ezért a belső részen a fásítás sok gonddal jár és különleges eljárást kíván. A talaj felületén teknőszerű mélyedések vannak több helyen, hol esős időjárás esetén a víz megáll. Évenként fokozatosan feltöltésekkel iparkodtunk a talaj felületét rendezni.

A külső gazdaság futóhomok, melyből 3¹/₄ kat. kold bekerített szőlő és gyümölcsös, közepén vincellér-lakással. A többi mezőgazdasági rész.

A belső mezőgazdasági területen egy norfolkí négyes vetésforgó állítatott be, az ötödik tábla forgón kívül lucerna.

A külső mezőgazdasági rész egy hármask homoki forgóban kezeltetik, melyhez forgónkívüli tábla nincs.

Az iskola jóváhagyott üzemterv szerint gazdálkodik.

Az összes területünk a következőképpen oszlik meg:

1. Kerti telepek	7 kat. hold	720 n.-öl
2. Szántó	10 „ „	1373 „
3. Egyéb terület	2 „ „	1457 „
4. Művelés alatt nem áll	1 „ „	50 „

Összesen: 22 kat. hold 400 n.-öl

Amint a kimutatás feltünteti, a kertészeti rész aránylag nagy területen szerepel. Ennek magyarázata az előzményekből is kitűnik, mert a lakosság főfoglalkozása a szőlő és gyümölcsstermelés. A szőlő és gyümölcskertészetet kiegészíti egy kisebb forgó szerint beállított konyhakert, valamint egy bolgár és virágkertészet.

Az iskola gazdasági épületei modernnek, kifogástalanok.

A gazdasági főépületben nyert elhelyezést az istálló takarmánycsarnával, két kocszin fölötté magtárral és egy egészséges, kényelmes cselédlakás. A többi gazdasági épületek: sertésól, baromfiól, gépszin, takarmánypajta, gyümölcsös kamra,

üvegház, góré, beton trágyatelep, beton fűrésztömedencék. A szőlő épületében elől egy szép garzon lakás üveges verandával. Hátról vincellér-lakás. Az egész épület alapincézve.

Állatállománya a következő:

2 drb	nónius ló
3 „	sziment. fejőstehén
2 „	borjú
1 „	berkshirei koca a szaporulataival
14 „	javított fehér magyar tyúk
3 „	pekingi tenyészkacsa.

Az iskola fő jövedelmi forrását lesz hivatva képezni a szőlő és gyümölcs. Bár a telepítések még fiatalok és fejlődés alatt állanak, de már is számottevő az általuk nyújtott anyagi bevétel.

Az állattenyésztés szintén fontos, részben az oktatás szempontjából, de másrészt azért is, mert az állattenyésztés és kertészet kölcsönösen támogatják egymást.

Az 1938. évi számadásunk 1100 P tiszta jövedelemmel zárult.

**Kedvezményesen 60 havi
részletfizetésre vásárolhatnak**

az állomástól 8, strandfürdőtől 12
percnyire, 160—236 négyszögöl
nagyságban **6.50, 7, 7.50, 8, 9 P-és**

Bővebb felvilágosítás kapható
Bálint Péter egys. elnöknel
Veszprém, Festő utca 8 szám.

VILLATELKEKET

Balatonalmádiban

négyszögölenkénti árban
a Veszprémvármegyei Általános
Tanítóegyesület-től

Zavar

néhány újabb gazdasági fogalom körül

Amint a nyárspolgár szemével vizsgálom a gazdasági élet fejlődését és hullámzásának dinamikáját — el nem hallgathatom benső meggyőződésemet. hogy még az anyagi lét rideg törvényszerűségei alatt álló eme életfolyamatok sem mentesek két örök emberi jelenség: a *divat és romantika* hatásától. Az újkori kapitalizmus és az egyre terjedő kollektívizmus bonyolult forgalmi összefüggéseivel, intézményeinek sokaságával, problémáinak újszerűségével, világ gazdasági roppant rendszerével mégis csak végeredményben az embert szolgálja összes termelt javaival, — az embert, akiről nem tudjuk bizonyosan 100.000 vagy 200.000 éve lépett-e a krétakor legvégén a tengerekből kiemelkedő szárazulatok egyikén az őspálmák szegélyezte útra, — de tudjuk, hogy hamarosan ősgyikfoglánccal nyakában indult el, — hogy majdan gyikbőr-cipőben folytassa útját Nizza pálmái alatt a tengerparti promenádon. Az életúton végigkíséri az embert a divat, az örökkön új és kápráztató, — amely mégis, mint önmagát kiírt író, — hányszor bocsájtkozik ismétlésekbe!

A mult századvég szépjei még Nagy-Görögország asszonyait mintázták és ma? megbukna a milói Vénusz, hiszen derékbősége 102 cm s egyetlen divatszalon sem vehet fel 96 cm bőségen felül maneként, tehát visszatérünk a 4000 év előtti fáraó-divathoz. De minek is mondjam tovább — a pingvinek már évezredekkel ezelőtt puha fehér inget hordtak szmókinghoz...

Az élet mégis kétségtelenül halad. Aragón 1838-ban még kijelentette így: „Két párhuzamosan futó vasléc nem fogja megváltoztatni a gascogni pusztát“ és ma már...? A messzelátóra Hollandia szenátorai nem adtak szabadalmat, mert „csak félszemmel lehet belenézni,“ — azért a Föld csak forgott tovább. Hogy a mezei gazdaságban maradjunk, Berlin-Dahlem legutóbb kitenyészette a fagyálló burgonyát Kanadában, — ahol 5 ember egyetlen traktorral az utána akasztott szántó-vető-

boronáló Wheatland-plough segítségével — havonta 200 holdat szánt föl és vet be, most kísérleteznek az évelő buzával és egy ködös reggelen föllált a pad szélén egyik kis tanítványom, innen a Kertek-alja utcából, hogy: „Tanár úr, mink márkázott tojást szeretnénk eladni, hogy kell azt csinálni?“

Egy ideig a februári ködbe nézve konzervatívizmus, ázsiai közöny és egyéb szólam kavargott fejemben, — aztán egyszerre rehabilitálva állt előttem ennek a porló csontoktól és régi nyilhegyektől dus földnek ősi művelője és magyarázni kezdtem.

És a magyarázatot itt sűrű sorokba szedve legyen szabad folytatnom (más beállításban és magasabb szellemi színben) mi a magunk okulására, netán ha megkérdezi egy-egy haladó magyar gazda valahol, hogy mi is az a „márkázás“ vagy a „standardizálás“? Mert nagy a zavar még szakörökben is ez új fogalmak körül, főképp ha a „tipizálás“-t és a „normalizálás“-t is, mint el nem választható új és lépten-nyomon felbukkanó jelenségeket figyelembe vesszük.

A kései kapitalizmus eme egyszerűnek látszó intézményeinek alapokát csak az emberi gazdálkodás végső elveinek ismeretében vagyunk képesek megérténi. Az örök harc szellem és anyag között a gazdaságban* a racionalizálás jelszava alatt folyik. (Amerikában a jelszavak is oly változatosak, mint a divat: service. scientific management, — nálunk is volt: többtermelés, majd jobbtermelést ma: minőségtermelés!) A szellem küzd a gazdaság életfolyamatában, főként a termelés üzemeiben a maximális eredményért minimális erő-, idő- és anyagfelhasználásával. A racionalizálás tehát velejében nem más, mint tudományos üzemvezetés, mely végeredményben költséget igyekszik megtakarítani. Anélkül, hogy a racionalizálás másképp való definiálóiival vitába szállnánk, — bizonyára

* Közgazdasági értelemben használva e szót.

megegyezhetünk abban a közismert törvényszerűségben, mely a racionalizálás egyik következménye, hogy tömegtermesztés és tömegértékesítés által főként akkor csökkenthetők a költségek, ha kevés fajtajú, egységes terméket állítunk elő. Itt kapcsolódik be a termelésbe a normalizálás, mint a fogyasztót is érdeklő társadalmi folyamat.

Normalizálás annyit jelent, mint normákat adni, a gazdasági élet elemeire egységes alakot huzni. Egyes eszközökre vonatkozólag tehát állandó méretet és minőséget állítanak fel technikai és technológiai szükségszerűségből. Normák, szabványok fokozatosan fejlődnek ki a méretekre, tulajdonságokra, a kezelésre vagy eirendezésre. Különösen fontos a gépgyártásban válnak, mert géptömeggyártás és javítás nélkül elképzelhetetlen. (Szabványos illeszkedés csavarméreték, csövek, drótok fogaskerekek, stb. egységessége.) A különféle szabványokat következőképpen osztályozhatjuk: 1. mértéknormák (pl. pénz, árammérő-rendszer), 2. méretnormák (pl. téglalak, vasuti szintáv-szabványok), 3. minőségi normák (pl. borok, olajok tulajdonságaiknak eltérő fokozatai alapján való szabványosítása), 4. kezelési és rendezési normák (ilyenek a könyvviteli, szállítási, csomagolási egységesítések.) A normalizálás tehát — mint az eddigiekből kitűnik — általános (méterrendszer) vagy üzemi szempontok érvényesülésének eredménye, mely készárúkra és félgyártmányokra (hizott sertés és gypju) egyaránt kiterjed.

Tipizálás valamely terméknek logikus és szerves kialakítása bizonyos alakra, nagyságra vagy minőségre. Tehát egy-egy termelési ágazatban — főként tömegértékesítési céllal — a termékeknek egy-egy típusra való korlátozása. Így a „Magyar paprika, Szeged vagy Kalocsa“ lehet: csemege-édesnemes, édesnemes, félédes, gulyás, rózsa és erős paprika minőség. Lehetségessé vált a tipizálás, ahol legnehezebbnek látszott, a női divat terén is, tehát sikerült Amerikából kiindulva női ruhákat forgalomba hozni a tömegárú piaci megjelenési formájában, tehát mint tipizált árut.

Standardizálás a normalizálással rokon fogalom, egységesítés méretben, mennyiségben vagy minőségben, esetleg értékben. A standard: a lehetőleg matematikai precízióval felállított, meghatározott alap létrejöhet megszokás, megegyezés, vagy törvényesítés által. Nemcsak áru, hanem munka és eljárási mód vagy szokás is standardi-

záható. Így a váltó 3 havi lejárata, vendéglői kiszolgálás, fagyalt-adag nagysága stb. Amerikában működik a legtöbb ipari és kereskedelmi üzemet magában foglaló, állami támogatással standardizáló bizottság, amely többek közt a gyártott 49 tejeskanna típust 9-re, a 66-féle burkoló téglát 4-féle kivitelű alakra szorította le, óriási nemzeti értéket takarítva és kimélve meg ezáltal. Mezőgazdasági és bányászati termékek természetesen éppúgy standardizálhatók, mint az iparcikkek, mert a cél ez esetben bizonyos nagyság, minőségi határ elérése. Nagy szükség volna pl. tenyészállat-standardek (Rhode-Island-tyúk) hivatalos meghatározására. Mezőgazdasági export-államban a standardizálásnak rendkívüli jelentősége van.

Összehasonlításként a 3 fogalom megkülönböztetésére még meg kell jegyeznünk, hogy a normalizálás és standardizálás társadalmi megállapodásból származik, a típus ellenben, mint logikus és szerves uton kialakított egységes termék, megállapodás által nincs korlátozva.

A *márkázás* mindezek után miféle gazdasági intézmény? Voltaképpen nem gazdasági intézkedés, hanem annak jogi kényszerrel való ellátása, amennyiben az állam törvényes alapot ad az áru értékesítéséhez, garanciát vállalván meghatározott áruk minőségéért. Ez a márkázás ma használatos értelme, vagyis a gyakorlatban cikkeknek kötelezően vagy lehetségszerűen *állami minősítő-jeggyel* való felruházása. A márka, mint kiváló cégek elismert árujának értékjelzője, már régebben, — inkább laikusok által használt fogalom, — melyet sok esetben, helyesen a védjeggyel azonosítanak. A mai értelemben vett márka és a védjegy közötti eltérés megvilágítására egy 1887-ből való példával szolgálunk. Akkor a hatalmas előrelendült német ipar versenyének korlátozására Anglia életbeléptette a Merchandise Marks Actot, mely az import cikkekben előírta a készítési hely megjelölését. Így kerül a német árukra elsősorban a Made in Germany felirat. A hatás azonban éppen ellenkező volt, mert az olcsó német áru kiszorította saját hazájában a tökéletesebb, de drágább angol termékeket. Ez időponttól kezdve Németország nemcsak angol, hanem összes exportáruját ellátta „Németországban készült“ megjelöléssel, azaz márkaival. A márka tehát védjegy, — azonban a márka nem védjeggyel, hanem minősítő jeggyel való ellátás, melynek legfőbb biztosítója az állam. Hazánkban a

lucerna- és lóhere magvak forgalmazásánál már nem kötelezően régen be volt ez vezetve, ma pedig kiterjesztetett a vajra, zsírra és tojásra stb. Örölt fűszer-paprikára, 1 kg-on felüli mennyiségben kötelező az állami minősítő jegy használata, úgyszintén egyes gyógynövények (székfűvirág, bodzavirág, hársfavirág, ezerjófű, ökörfarkkóró, menta- és diólevél) külföldre csak állami zárolással szállíthatók. A minőségi vizsgálatokat minden esetben állami intézetek (Gyógynövénykísérleti, Vegykísérleti és Paprikakísérleti, Vetőmagvizsgáló Állomások végzik.)

Amíg a védjegyezett árunál az oltalmat nem az áru összetétele élvezi, hanem a név, vagy jel, mellyel a vállalkozó azt forgalomba hozza és annak vállalatából való származását biztosítja, — addig az állami jeggyel ellátott áru elsősorban minőségének (összetételének) hatósági biztosításával kerül értékesítésére. A márkázás tehát nagyobb, gyakran nemzetközi elhelyezési piac és esetleg magasabb ár elérésére nyújt lehetőséget. A védjegy nagy, régi vállalatok áruismertető jele, — az állami minősítő jegy (bárca, bizonyítvány stb.) a kis termelő és vállalkozó számára is megadja a nagy prestige biztosította előnyöket, ha egyébként termelvénye megfelelő.

* * *

Az egységesítő törekvések, a szabványok általánosítása, az ipar és kereskedelem körén kívül immár a természeti gazdálkodásban is, önkéntelenül reánk vetítik a kollektivizálás árnyékát és szinte közletről éreztetik a technokrácia dübörgését. Vajjon épül már a mult század utópistáinak, Fouriérek és Madáchnak falansztere és hova-tovább elközeleg Anatole France vagy éppen Shaw végleg eltechnizált jövő társadalmá? A városok perifériáin gombamódra nővő apró házak kicsi kertjeikkel, a villatelepek, a száz kis „Haus in der Sonne“, a nagybirtoknak lassú elporlódása, a kisbirtokok terjedése ragyogó cáfolata e társadalombölcseleti jövendöléseknek. Talán a „Fehér kövön“ harmadik kultúrkora kezdődik, melyről a kissé mindig fölényes, de mindig borongós Anatole úgy írt, mint a gépesített és romantika nélküli ember korszakáról? A gazdasági és társadalmi élet nivellálásának e jeleiből messzemenően jósolni vagy véleményt cserélni mégis igen hasonló volna ahhoz, mintha a kertben két hangya Anglia történetéről vagy az Uranos távolságáról beszélgetne.

Ezek a nagy álmodók talán tévedhettek, — talán alkotásaikkal odakerülnek a szeliemi rövidlátók közé, ahová még a legnagyobbaknak is egykét megállapítása sorolható, miként a Föld forgásában kétkedő Archimedestől Merciérig. De ezek a hívő, álmodó és akaró emberek a földnek örökös értékei, akik égve és küzdve elérhetetlen célokért és utópiákért lelkesednek és áldoznak, — nem azok, kik cinikus lélekkel és üres szívvel szalonáznak a polgári jólét asztala mellett. A földművelés és az ingó tőke nagy harcában, a mai magyar mezőgazdasági proletáriátus ijesztő tömegei között ezért kell örülnünk és legalább jótanáccsal segíteni a küzdeni akarókat, akik — mint Peresztegi-Nagy András innen a Kertalja utcából — ki akarnak és fel akarnak emelkedni az emberi életmód színvonaláig kérges kezük fáradságával, a föld rettenetes évi munkájával és ha alkalom nyílik akár a márkázott tojás előállításával. A mezőgazdasági szaktanítósság pótolhatatlan és eléggé nem értékelhető szerepe éppen itt van a kisemberek millióinak gazdasági vezetésében, a mezőgazdasági munkás-, napszámosnak kis vállalkozóvá való felsegítésében a gazdálkodás elemi folyamatainak okszerűsítése, a gyakorlati tudás népszerűsítése által. És nem lekicsinyelendő ez a feladat, ez a teljes odaadást kívánó munkakör, ha nem is hálás és nem is szerez rangot vagy társadalmi címet! Vitázni lehet róla, de alulbecsülni nem, hogy Schulze-Delits vagy Raiffeissen, az első szövetkezetek falusi apostolai, ép annyit használtak a német egység öntudatosításának, mint akár Bismarck.

Az eszmék álmodóinak s az akarat hőseinek köszönhetjük, hogy haladunk előre az örökkévalóság útján, hogy vannak művészi csodáink, állnak az egyiptomi gulák és a Szt. Péter-bazilika, a párisi Notre-Dame és valóság lett a gőzmozdony, a rádió, a Faust vagy a IX. Szimfonia. Az okosak, a hüvös kritikusok, akik csak a kispolgári biztonságot keresik, akik nyugodtan ülnek az élet nagy folyamának a partján a holnapi ebédre gondolva, azok ma viszik a szót és elnéznek minden fölött mi nagyság és ami álom. Joguk van fölényeskedni és lemosolyogni minden messzi hitet, néhány sor tiszta verset vagy kis csokor árva hóvirágot. De a világ övék nem lesz soha! A Napkirálynak elhalványult fénye, de szárnyal az Assisi Szent himnusza, zeng a Horst-Wessel dal, ezrek büszkék, ha megkapták a kis Balilla nevét és Amerika

diadaloszlopot állít a Wright-testvéreknek. Hiába nevetnek és szalonnáznak a kétkedők, az álmok tagadói, az emberiség mégis azokhoz fordul, akikben lobog az emberfölötti lélek lángja, akik a

kétszerkettőn túl is nyomorognak és remélnek az álmok tiszta szépségéért és ha kell, életet adnak az akarat törhetetlenségéért.

Balatoni Béla

Gyümölcsstermesztés és baromfitenyésztés

Írta: Matós István.

Köztudomású, hogy fiatal gyümölcsösökben a fák közötti területet leggazdaságosabban kapásnövények: burgonya, bab, borsó, mák, hagyma stb. termesztésével használhatjuk ki. A köztes növények termesztésére felhasználható terület azonban a fák koronájának nagyobbodásával évről-évre kevesebb lesz s végül is a fák alatti terület a majdnem teljes árnyékolás miatt növények termesztésére jövedelmi szempontból már számításba nem jöhet.

Bár a fák fejlődésével a termésük is nagyobb lesz s ebben megtérül a köztes növények termelésével elmaradt mellékhaszon, de jövedelmünket nagyban fokozhatjuk, ha a gyümölcsstermesztéssel karöltve baromfitenyésztéssel és méhészettel is foglalkozunk. Azt mondhatnám, hogy ez a három gazdasági ág tökéletesen kiegészítik egymást.

Ha a gyümölcsösünkben a kora tavasztól késő őszig baromfiakat, főképpen tyúkokat és pulykákat tarthatunk, ebből elsősorban gyümölcsfáinkra az a sokszor kellően meg nem becsült haszon származik, hogy az alattuk megmunkált talajba húzódó káros rovarokat — amelyeket onnan csak nagy nehezen tudnánk s így általában nem is szoktuk pusztítani — összeszedgetik és megesszik. Mennyibe kerülne még a legolcsóbb gyermeknap számmal végezten is, a rögök alá húzódó kártevőknek, szabadszemmel alig látható nyúveknek, báboknak stb. összeszedgetése? Ezt a munkát nekünk ingyen, a lehető legtökéletesebben elvégzik a baromfiak, de a rovarokon kívül össze-

szedegetik az elszóródott gyommagvakat is, miáltal nagyon elősegítik, hogy területünket gyommentesen tarthatjuk. Különösen foszforban és mészből gazdag trágyájukkal pedig gyarapítják a talaj tápláló anyag tartalmát.

A baromfitenyésztés csak ott kifizetőd, ahol nem egyedül „zsákból“ tartják a baromfit, hanem táplálékának egy jó részét maga keresi meg. Ezért olcsó a baromfitartás falun, még inkább a tanyákon, ahol a baromfiak kevés szemeselésen kívül, szinte a mezőn, tarlón nőnek fel. Milyen rohamosan fejlődnek ezek a zárthelyen tartottakkal szemben,

Kell-e ideálisabb nevelőhely a csibéknek a gyümölcsösnél? Ahol kedvükre kapargálhatnak, bogarászhatnak anélkül, hogy valamiben is kárt okozhatuának, sőt ezen munkájukkal kétszeres hasznot hoznak, részben a gyümölcsösnek, másrészt gyors és egészséges, de amellel olcsó felnevelésükkel. Az itt felnőtt baromfi egészséges, edzett és a különböző betegségeknek ellentálló lesz, mert ezen jótulajdonságokat kifejleszti a friss levegőn és napfényen való állandó tartózkodás és a változatos táplálkozás. Fejlődésük lényegesen gyorsabb a zárthelyen nevelt és nagyobbbrészt egyoldalúan, szemeselésen tartott baromfiakénál. Természetes, hogy a gyümölcsösökben tartott baromfiaknál a rovar táplálkozás mellett kevés szemestakarmányról, árpáról, tengeriről gondoskodnunk kell, hogy a húruk minél ízletesebb legyen.

Még messzefekvő gyümölcsösöket is kihasználhatunk baromfiakkal, ha kerekeken járó, u. n.

vándorólakban szállítjuk ki. Nagyobb gyümölcsösöket pásztánként járathatunk meg a baromfiakkal, amikor is a vándorólakat éjjelenként más és más helyre húzatjuk, oda ahol „rovarirtó“ tevékenységükre a legnagyobb szükség van. Cserebogárjárás idején reggelenként a fákat gondosan meg-rázogatjuk, hogy a lehullott kártevőket összedegethessék.

Gyümölcsstermesztőinknek meg kell ragadni azt az előnyös helyzetet, amit a gyümölcsös kínál a gyümölcsstermesztést ki kell egészíteni a baromfi-tenyésztéssel, mert a kettő nemcsak hogy kiegészíti egymást, hanem együtt lényegesen fokozhatjuk is mindkét gazdasági ágak jövedelmezőségét.

H I R E K

Szentesi kiállítás

A szegedi tankerületi kir. főigazgatóság f. évi április 16-án mezőgazdasági népoktatási kiállítás rendezést Szentesen, melyen szerepeltek a tankerület területén működő elemi népiskolával kapcsolatos gazdasági irányú továbbképzők, a mezőgazdasági népiskolák közül négy és egy helyi gazdasági iskola.

Az állami polgári leányiskola vendéglátó igazgatója által rendelkezésre bocsajtott termeket megtöltötték a felvonult intézetek nagyszerű produktumai olyan minőségben és elrendezésel, hogy a szemlélőben méltán alakulhatott ki az a megnyugtató benyomás, hogy a gazdasági oktatás e kerületben biztos kezekben van, minden viszonylatban.

A gazdasági irányú továbbképzők egész serege mutatta be a hatalmas tornacsarnokban szemléltető eszközeit rajzokban, modellekben és grafikonokban, melyek között számos volt művészinek nevezhető.

Iskoláink közül a szeghalmi, szatymazi, szeged-alsóközponti és csongrádi állította ki értékeinek javát igen változatos, jó elrendezéssel, külön teremben, melynek látogatói meggyőző képet nyer-

hettek iskolánk sokoldalú, hatalmas oktató és szemlélő munkásságáról.

A csongrádi téli gazdasági iskola nagy gondal összeállított anyaga elismerést aratott. Szentes város közönsége, de a környék széles kerületéből is nagy tömegek látogatták a pazar pompájú kiállítást, melynek szakszerű rendezése az iskolák igazgatóinak, szellemi irányítása pedig *Géher Lajos* főigazgatósági szakelőadónak érdeme,

A vármegyei közgyűlési termét zsúfolásig töltötte meg a közönség, hogy meghallgassa az ugyanezen napon fél 12 órára hirdetett szakoktatói értekezlet tanúságosnak ígérkező programjait.

Dr. Kisparti János tankerületi főigazgató, magasszárnyalású megnyitóbeszédében visszapillantott a magyar mezőgazdasági népoktatás múltján és érzékeltetően domborította ki a népnevelés ez ágának egészséges fejlődését, felépítését és jövőbeli művelésének elengedhetetlen szükségességét.

Géher Lajos főigazgatói szakelőadó „mezőgazdasági oktatás és kialakulása nevelő iskolában“ címmel tartott értekezést, *Hőbausz Mária* csongrádi gazdasági szaktanítónő felolvasta „A háztartásban tanítása és hatása a családi nevelés te-

rén" című dolgozatát; *vitéz Bocskóy András* békcécsabai mezőgazdasági igazgató „Az iskolák szerepe a jövedelmező baromfitenyésztés előmozdításában”; *Schill János* makói mezőgazdasági iskolai igazgató „Iskolánk mezőgazdasági kísérletei és nevelő hatásuk” című értekezésekkel domborították ki iskolatípusunk életrekiható munkásságát.

Németh Zoltán a hódmezővásárhelyi állami mezőgazdasági szakiskola igazgatója nagy érdeklődéssel kísért előadásában mutatott reá azokra a kapcsolatokra, melyeknek szorosra kell fűzni a népiskolák és szakiskolák gazdasági oktatási munkavezetését.

A gazdasági program élénken bizonyítja, hogy egy ilyen szervezésű kerületi akció felbecsülhetetlen mértékben járulhat hozzá az országos viszonylatban kiépítendő mezőgazdasági népoktatás megvalósításához.

—

— **Kinevezés.** Westsik Gyula ceglédi mezőgazdasági népiskolai igazgatót a Pestmegyei Szarvasmarhatenyésztő Egyesület I. körzetének bírálóbizottságába rendes tagnak nevezték ki.

— **Az Eötvös-Alap önszegélyző és Család-jóléti Osztálya lehetőséget nyújt csekély anyagi kötelezettség mellett, nyugodt öregkor biztosítására.**

— **A „Köztelek Gazdasági Könyvtára”** újabb kötettel szaporodott. A könyv címe: „Szőlőműveléstan és borkezeléstan” Kállay Kornél m. kir. gazdasági tanár tollából. Kiadja a „Pátria” könyvkereskedés. Üllői út 25. Ára 4 pengő.

— **Az Eötvös-Alap önszegélyző és Család-jóléti Osztálya** módot ad minden szülőnek, hogy gyermekei számára megalapozott jövőt biztosítson.

— **Az Eötvös-Alap Önszegélyző és Család-jóléti Osztálya a vigasztaló szavak helyett, a vigasztaló cselekedetet nyújtja!**

— **Hányszor kell évente a gyümölcsfákat permetezni?** Erről ír a Növényvédelem és Kertészet legújabb száma. Cikkeket közöl még a kötelező gyümölcsfavédelemről, a szilva és cseresznye fergesedéséről, a permetezőgépek hibáiról, a rózsabetegségeiről, az alma és körte új termesztési módjáról, a gyümölcsfák koronájának kiképzéséről, az óriás virágú dáhlia neveléséről, a gyümölcsfák terméketlen éveiről, a hernyóenyv tavaszi alkalmazásáról stb. A dúsan illusztrált, két színes műmellékletet is közlő két szaklapból a „Növényvédelem” kiadóhivatala (Budapest, V., Vécsek-u. 4.) egy alkalommal díjtalanul küld e lapra való hivatkozással mutatványszámot.

— **A jövő utja kifürkészhetetlen! Gondolj a holnapra! Ne késlekedj belépni az Eötvös-Alap Önszegélyző és Család-jóléti Osztályába!**

— **A hazatért Kárpátalja** gazdasági erőforrásairól Rácz Jenő nagyvonalu tanulmánya nyújt tudományosan megbízható képet a BUVÁR most megjelent áprilisi számában. A nagy érdeklődéssel várt új füzet érdekesebbnél érdekesebb cikkek változatos sorával örvendeztet meg az olvasót. Terünk nem engedi, hogy a rendkívül tartalmas füzet valamennyi közleményét felsoroljuk, meg kell emlékeznünk azonban dr. Cavallier József szerkesztőről, aki a Buvárt nagy tudással és kifogyhatatlan leleménnyel szerkeszti, valamint a Franklin Társulat áldozatkészségéről, amelynek a páratlanul gazdag képanyag köszönhető.

Vesszősi József nyomdai műintézet

Kiskunfélegyháza, 1939—2040.